

C-kurssi kevät 2005

Liisa Marttinen & Tiina Niklander
25.1.2005

Tällä kerralla käsitellään

- C-ohjelmointi unix-ympäristössä
- Kääntäminen ja make
- Virheenetsintä: debug, printf

C-ohjelmointi

- Ohjelman kirjoittaminen
 - sopiva tekstinkäsittelyohjelma tai editori
- Kääntäminen
 - valitaan oikea kääntäjä
- Linkitys
 - käännetty ohjelmamoduuli yhdistetään muihin
- Suorittaminen
 - valmiin ohjelman suorittaminen

Ohjelman kirjoittaminen

- Käytettävän ohjelman on tuotettava *tavallinen tekstitiedosto*.

```
int main(void)
{
    printf("Hello world\n");
    return 0;
}
```

- Mahdollisia ohjelmia
 - ue: microemacs – toimii komentotulkin sisällä
 - xemacs: aukeaa omaan ikkunaansa
 - Muista käynnistää komentotulkista komennolla xemacs & niin ei komentotulkki jää suotta varatuksi
 - pico, nano
 - Kate, KEdit, KWrite, Nedit: ainakin nämä tarjolla laitoksen KDE-ympäristössä
- Näiden ohjelmien käyttöä ei kursilla opeteta

Kääntäminen

- Laitoksen Linux ympäristössä on käytössä gcc (myös komento cc toimii)

```
niklande@wrl-66:~$ which gcc
/usr/bin/gcc
niklande@wrl-66:~$ ls -l /usr/bin/gcc
-rwxr-xr-x 2 root root 93136 Oct 26 11:48 /usr/bin/gcc*
niklande@wrl-66:~$ gcc -dumpversion
3.4.2
```

gcc --help

```
Usage: gcc [options] file...
Options:
  -pass-exit-codes      Exit with highest error code from a phase
  -help                Display this information
  -target-help          Display target specific command line options
  (Use '-v -help' to display command line options of sub-processes)
  -dumpspecs            Display all of the built in spec strings
  -dumpversion          Display the version of the compiler
  -dumpmachine          Display the compiler's target processor
  -print-search-dirs    Display the directories in the compiler's search path
  -print-libgcc-file-name Display the name of the compiler's companion library
  -print-file-name=<lib> Display the full path to library <lib>
  -print-prog-name=<prog> Display the full path to compiler component <prog>
  -print-multi-directory Display the root directory for versions of libgcc
  -print-multi-lib      Display the mapping between command line options and
                        multiple library search directories
  -print-multi-os-directory Display the relative path to OS libraries
  -W<,>-options<>      Pass comma-separated <options> on to the assembler
  -Wp,<>-options<>      Pass comma-separated <options> on to the preprocessor
  -Wl,<>-options<>      Pass comma-separated <options> on to the linker
  -Xassembler <arg>    Pass <arg> on to the assembler
  -Xpreprocessor <arg> Pass <arg> on to the preprocessor
  -Xlinker <arg>       Pass <arg> on to the linker
```

gcc -help (jatkuu)

```

-save-temps      Do not delete intermediate files
-pipe            Use pipes rather than intermediate files
-time           Time the execution of each subprocess
-specs=<file>   Override built-in specs with the contents of <file>
-std=<standard> Assume that the input sources are for <standard>
-B <directory> Add <directory> to the compiler's search paths
-b <machine>    Run gcc for target <machine>, if installed
-V <version>   Run gcc version number <version>, if installed
-v             Display the programs invoked by the compiler
-###           Like -v but options quoted and commands not executed
-E            Preprocess only; do not compile, assemble or link
-S            Compile only; do not assemble or link
-c            Compile and assemble, but do not link
-o <file>     Place the output into <file>
-x <language> Specify the language of the following input files
              Permissible languages include: c c++ assembler none
              'none' means revert to the default behavior of
              guessing the language based on the file's extension

Options starting with -g, -f, -m, -O, -W, or --param are automatically
passed on to the various sub-processes invoked by gcc.  In order to pass
other options on to these processes the -W<letter> options must be used.
    
```

Käännetään

- Käännetään
 - `gcc helloworld.c`
 - tai
 - `gcc -o helloworld \`
 - `helloworld.c`
- Tässä tehdään
 - esiprosessointi
 - varsinainen käännös
 - ja
 - linkitys

```

int main (void)
{
    printf("Hello world \n");
    return 0;
}
    
```

- ja näin syntyi suoritettava tiedosto
 - `a.out`
 - tai
 - `helloworld`

gcc -v helloworld.c

```

Reading specs from /usr/lib/gcc/386-redhat-linux/3.4.2/specs
Configured with: ../configure --prefix=/usr --mandir=/usr/share/man --infodir=/usr/share/info --enable-shared --enable-threads=posix --disable-checking --with-system-zlib --enable_cxa_atexit --disable-libunwind-exceptions --enable-java-awt=gtk --host=i386-redhat-linux
Thread model: posix
gcc version 3.4.2 20041017 (Red Hat 3.4.2-6.fc3)
/usr/libexec/gcc/386-redhat-linux/3.4.2/cc1 -quiet -v helloworld.c -quiet -dumpbase helloworld.c -auxbase helloworld -version -o /tmp/niklände/cc1k6Ous
ignoring nonexistent directory "/usr/lib/gcc/386-redhat-linux/3.4.2/../../../../386-redhat-linux/include"
#include "..." search starts here:
#include <...> search starts here:
  /usr/local/include
  /usr/lib/gcc/386-redhat-linux/3.4.2/include
  /usr/include
End of search list.
GNU C version 3.4.2 20041017 (Red Hat 3.4.2-6.fc3) (386-redhat-linux)
    compiled by GNU C version 3.4.2 20041017 (Red Hat 3.4.2-6.fc3).
GCC heuristics: --param gcc-min-expand=98 --param gcc-min-heapsize=129136
as -V -Oy -o /tmp/niklände/ccOshJRo /tmp/niklände/cc1k6Ous
GNU assembler version 2.15.90.0.3 (386-redhat-linux) using BFD version 2.15.90.0.3 20040415
/usr/libexec/gcc/386-redhat-linux/3.4.2/collect2 --eh-frame-hdr -m elf_i386 -dynamic-linker /lib/ld-linux.so.2 /usr/lib/gcc/386-redhat-linux/3.4.2/../../../../bin/obj.o /usr/lib/gcc/386-redhat-linux/3.4.2/../../../../bin/obj.o /usr/lib/gcc/386-redhat-linux/3.4.2/crtbegin.o /usr/lib/gcc/386-redhat-linux/3.4.2/crtend.o /usr/lib/gcc/386-redhat-linux/3.4.2/crtn.o
-no-as-needed -lgcc_s --no-as-needed -lgcc --no-as-needed -lc -lgcc --as-needed -lgcc_s --no-as-needed /usr/lib/gcc/386-redhat-linux/3.4.2/crtend.o /usr/lib/gcc/386-redhat-linux/3.4.2/../../../../bin/obj.o
    
```

gcc -ansi -pedantic -Wall

- Optioilla `-Wall` ja `-pedantic` saa kääntäjän antamaan kaikki mahdolliset varoitukset
- Optio `-ansi` varmistaa että kääntäjä tekee tulkinat standardin mukaan

```

gcc -ansi -pedantic -Wall -o helloworld helloworld.c
/home/fs/niklände/C-luennot/esimerkit/helloworld.c:3: warning:
implicit declaration of function 'printf'
    
```

```

int main (void)
{
    printf("Hello world \n");
    return 0;
}
    
```

```

#include <stdio.h>
int main (void)
{
    printf("Hello world \n");
    return 0;
}
    
```

Ohjelmassa useita moduuleja

- Kukin moduuli, käännösyksikkö, kirjasto omassa tiedostossaan
- Käännetään erikseen
 - `gcc -c main.c`
- Linkitetään yhteen
 - `gcc -o ohjelma main.o eka.o toka.o`

Ohjelmassa useita moduuleja

```

/* main.c */
#include <stdio.h>
#include "eka.h"
#include "toka.h"
int main (void)
{
    eka(); toka ();
    return 0;
}
    
```

```

/* eka.c */
#include <stdio.h>
#include "eka.h"
void eka (void)
{
    puts(" eka ");
}
    
```

```

/* eka.h */
void eka (void);
    
```

```

/* toka.c */
#include <stdio.h>
#include "toka.h"
void toka (void)
{
    puts(" toka ");
}
    
```

```

/* toka.h */
void toka (void);
    
```

```

gcc -c main.c
gcc -c eka.c
gcc -c toka.c
gcc -o ohjelma main.o eka.o toka.o
    
```

Moduulien kääntäminen – make

- Käsin pitkien käskyjonojen syöttäminen ei ole järkevää
- Käytä siis tiedostoa Makefile
- Suoritettavat komennot ja ohjeet kirjataan säännöiksi tiedostoon

```
kohde: tarvittavat_tiedostot
    komento1
    komento2
    ..
    komentoY
```

- Huomaa, että komennot sisennetään tabulaattorimerkillä – EI välilyönneillä!

makefile

```
gcc -c main.c
gcc -c eka.c
gcc -c toka.c
gcc -o ohjelma main.o eka.o toka.o
```

make

- Kirjoita tuo makefile vain kerran
- Käytät sitä useita kertoja

```
# makefile
CC = gcc -ansi -pedantic -Wall
ohjelma: main.o eka.o toka.o
    $(CC) -o ohjelma main.o eka.o toka.o
eka.o: eka.c eka.h
    $(CC) -c eka.c
toka.o: toka.c toka.h
    $(CC) -c toka.c
main.o: main.c eka.h toka.h
    $(CC) -c main.c
```

make --help

Usage: make [options] [target] ...

Options:

-b, -m Ignored for compatibility.
-C DIRECTORY, --directory=DIRECTORY Change to DIRECTORY before doing anything.
-d Print lots of debugging information.
--debug[=FLAGS] Print various types of debugging information.
-e, --environment-overrides Environment variables override makefiles.
-f FILE, --file=FILE, --makefile=FILE Read FILE as a makefile.
-h, --help Print this message and exit.
-i, --ignore-errors Ignore errors from commands.
-I DIRECTORY, --include-dir=DIRECTORY Search DIRECTORY for included makefiles.
-j [N], --jobs[=N] Allow N jobs at once; infinite jobs with no arg.
-k, --keep-going Keep going when some targets can't be made.
-l [N], --load-average[=N], --max-load[=N] Don't start multiple jobs unless load is below N.

make --help (jatkuu)

-n, --just-print, --dry-run, --recon Don't actually run any commands; just print them.
-o FILE, --old-file=FILE, --assume-old=FILE Consider FILE to be very old and don't remake it.
-p, --print-data-base Print make's internal database.
-q, --question Run no commands; exit status says if up to date.
-r, --no-builtin-rules Disable the built-in implicit rules.
-R, --no-builtin-variables Disable the built-in variable settings.
-s, --silent, --quiet Don't echo commands.
-S, --no-keep-going, --stop Turns off -k.
-t, --touch Touch targets instead of remaking them.
-v, --version Print the version number of make and exit.
-w, --print-directory Print the current directory.
--no-print-directory Turn off -w, even if it was turned on implicitly.
-W FILE, --what-if=FILE, --new-file=FILE, --assume-new=FILE Consider FILE to be infinitely new.
--warn-undefined-variables Warn when an undefined variable is referenced.

Entä käännöksen jälkeen

- Meillä on suorituskelvoinen ohjelma, mutta toimiiko se?
- Kokeillaan ja testataan
- Etsitään virheitä
 - aputulokset
 - koodin lukeminen ja miettiminen
 - virheenjäljittimen (debuggeri) käyttö
- Analysoidaan testien kattavuutta (ei tällä kurssilla -> Ohjelmistojen testaus)
 - Tällä kurssilla riittää ns. savutestaus (eli ohjelman toiminta vaikuttaa näiden testien jälkeen stabiiliita)

Testaus

- Tavoitteena löytää virheitä
- Mahdollisimman erilaisia syötteitä
- Saa automatisoida (esim. skriptien tai varsinaisten testityökalujen avulla)
ei kuulu tämän kurssin varsinaiseen asiaan
- Tällä kurssilla riittää
 - syötteiden oikeat ja väärät arvot
 - tyypilliset raja-arvot syötteissä (-1,0,1)

Aputulostus

- printf ("Fnimi: Muuttujan nimi %d \n", muuttuja);
- Pyritään kartoittamaan ohjelman toimintaa virhetilanteessa.
- Sijoitetaan tulostuslauseet todennäköisimmän virhekohdan ympärille
- Usein varsinaista virheenjäljittintä kätevämpi tapa muuttujien arvojen tarkasteluun, kunhan virheen sijainnista on joku käsitys etukäteen

Virheenjäljitin gdb

(gdb) help

List of classes of commands:

aliases -- Aliases of other commands
breakpoints -- Making program stop at certain points
data -- Examining data
files -- Specifying and examining files
internals -- Maintenance commands
obscure -- Obscure features
running -- Running the program
stack -- Examining the stack
status -- Status inquiries
support -- Support facilities
tracepoints -- Tracing of program execution without stopping the program
user-defined -- User-defined commands

Virheenjäljittimen käyttö

- Mahdollisuus seurata suorituksen etenemistä askeltaen
- Suorituksen keskeyttäminen haluttuun keskeytyspisteeseen
- Muuttujien arvojen tarkastelu
- jne .
- Käännä ohjelma siten, että saat tarvittavan tiedon mukaan eli
gcc -g tai gcc -ggdb

```
gcc -ansi -pedantic -Wall -o int_char merkeiksi.c
```

```
niklande@wrl-66:/home/fs/niklande/C-luennot/esimerkit$ gdb int_char
...
This GDB was configured as "i386-redhat-linux-gnu"...(no debugging symbols found)...
(gdb) |
No symbol table is loaded. Use the "file" command.
(gdb) file int_char
Reading symbols from int_char...(no debugging symbols found)...done.
(gdb) quit
```

man gcc

```
gcc -ansi -pedantic -Wall -o int_char -g merkeiksi.c
```

```
niklande@wrl-66:/home/fs/niklande/C-luennot/esimerkit$ gdb int_char
...
This GDB was configured as "i386-redhat-linux-gnu"...
```

Jäljittimen keskeiset komennot

- break – aseta keskeytyskohta
- run – käynnistä suoritus
- step – suoritus askeltaen
- continue – jatka suoritusta normaalisti
- list – tulosta ohjelmasta nykyinen suorituskohda
- print tai printf -tulosta muuttujien arvoja
- set – muuttaa muuttujien arvoja

core dump

- Kaatunut ohjelman tuottaa usein tiedoston, jossa on muistin ja rekisterin tila ohjelman kaatumishetkellä (ns. core dump)
- Näitä voi tarkastella esim. virheenjäljittimellä, jolloin saattaa olla mahdollista katsella muuttujien arvoja ja/tai selvittää missä käskyssä ohjelma oli kaatuessaan.
- *Tämän opiskeleminen jää kotitehtäväksi*

Ohjeita

- man
 - älä unohda että man-sivut toimivat
- info
 - joistakin ohjelmista on kattava käyttöohje täällä
- ohjelman oma help
 - pikaohje käyttöön on saatavilla täältäkin
 - parametri käynnistyksessä --help tai komentona ohjelman sisällä

Kommunikointi kurssin sisällä?

- WebCT
 - saadaan suljettua vain kurssilaisille
 - vastuuhenkilöt voivat toimittaa lisämateriaalia
- uutisryhmä (julkinen kaikille?)
- FAQ
 - editoidut kysymykset [www-sivulle](#)

Testauksesta vielä tehtävä